

F.t.l. om Statens Uddannelsesstøtte

Lovforslag nr. L 96. Fremsat den 5. november 1981 af Alfred Hansen (DR), Ib Christensen (DR), Flygaard (DR), Mølgaard (DR) og Lis Starcke (DR)

Forslag

til

Lov om Statens Uddannelsesstøtte

Kapitel 1

Lovens område

§ 1. I henhold til denne lov yder staten støtte til uddannelsessøgende, hvad enten de gennemfører praktiske eller teoretiske uddannelser i eller, efter særlige regler, uden for Danmark. Forudsætningen for støtte er, at den uddannelsessøgende gennemgår en offentligt anerkendt uddannelse, og at den pågældende for at gennemføre uddannelsen er afskåret fra at oppebære almindelig erhvervsindtægt.

Stk. 2. Støtten kan tidligst ydes efter udgangen af den måned, i hvilken den uddannelsessøgende er fyldt 18 år.

§ 2. Støtten ydes i form af statslån, der er rente- og afdragsfri i uddannelsesstiden.

Stk. 2. Lånene ydes uden hensyntagen til den uddannelsessøgendes, forældres eller ægtefælles indtægts- og formueforhold.

Stk. 3. Adgangen til at få støtte kan efter ansøgning forlænges ud over den normerede uddannelsesstid med 1 år ad gangen; dog højst tre år.

Stk. 4. Der kan årligt lånes et beløb, der svarer til højeste folkepension for enlige.

Stk. 5. Tilbagebetalingen af lånene påbegyndes normalt senest 1 år efter endt uddannelse, fra hvilket tidspunkt også rentetilskrivning vil finde sted. Rentesatsen svarer til 1 pct. p.a. over diskontoen.

Kapitel 2

Administrationen

§ 3. Administrationen af uddannelsesstøtten varetages af en institution under undervisningsministeriet, Statens Uddannelsesstøtte, der ledes af en direktør.

Stk. 2. Lånene søges gennem Statens Uddannelsesstøtte, der drager omsorg for, at de bevilgede lån kommer ansøgeren i hænde.

§ 4. Undervisningsministeren nedsætter Rådet for Uddannelsesstøtten, der består af en formand og 17 andre medlemmer. Blandt medlemmerne, som beskikkes for et tidsrum af fire år, skal der være personer med særligt kendskab til støtte til uddannelsessøgende, de uddannelsessøgendes økonomiske og sociale forhold, støttens statsfinansielle betydning samt uddannelsesforhold i almindelighed.

Stk. 2. Rådet har til opgave at rådgive undervisningsministeren og Statens Uddannelsesstøtte.

§ 5. Hvor særlige forhold, f.eks. længerevarende sygdom, invaliditet eller arbejdsløshed, taler derfor, kan der gives henstand med tilbagebetalingen af lånet. I specielle tilfælde kan lånet delvis eller helt eftergives. De nærmere retningslinjer herfor fastsættes af Rådet.

Stk. 2. Afgørelser truffet af Statens Uddannelsesstøtte vedrørende

- 1) grundlaget for tildeling og beregning af lån til en uddannelsessøgende samt
- 2) en lånmottagers tilbagebetaling af lån

kan indbringes for Ankenævnet for Uddannelsesstøtten, der træffer den endelige administrative afgørelse.

Stk. 3. Ankenævnet består af en dommer som formand og to andre medlemmer, der har særligt kendskab til uddannelsesstøtte. Medlemmerne beskikkes af undervisningsministeren for et tidsrum af fire år.

§ 6. Undervisningsministeren bestemmer forretningsområdet for Statens Uddannelsesstøtte og Rådet for Uddannelsesstøtten og kan fastsætte forretningsorden for Rådet og for Ankenævnet.

Kapitel 3

Regulering af bevillinger

§ 7. Statens bevillinger til lån efter denne lov reguleres på de årlige bevillingslove i forhold til stedfundne ændringer i antallet af uddannelsessøgende og i reguleringspristallet.

Kapitel 4

Særlige regler for Færøerne og Grønland

§ 8. I samarbejde med landsstyret på Færøerne og i Grønland udarbejdes særlige regler, som skal gælde for Færøerne og Grønland.

Kapitel 5

Ikrafttrædelsesbestemmelser

§ 9. Loven træder i kraft den 1. august 1982.

Stk. 2. Lov nr. 218 af 23. maj 1979 om Statens Uddannelsesstøtte, som ændret ved lov nr. 237 af 4. juni 1980 og lov nr. 265 af 16. juni 1980, ophæves samtidig.

Bemærkninger til lovforslaget

Generelle bemærkninger

Lovforslaget er en uændret genfremsættelse af et senest i folketingsåret 1979-80 (2. samling) fremsat lovforslag, jfr. Folketingstidende 1979-80 (2. samling), forhandlingerne sp. 6916 og 8305 og tillæg A, sp. 4941.

Adgangen til uddannelse er i de senere år blevet stadig vanskeligere for de socialt dårligst stillede, bl.a. socialforskningsinstituttet har da også dokumenteret en betydelig social skævhed i rekrutteringen til uddannelser, og blandt årsagerne hertil tynger de økonomiske stadig stærkere. Den stigende arbejdsløshed har bevirket, at adgangen til ved supplerende erhvervsindtægt at skaffe mulighed for at finansiere uddannelserne er indskrænket, og de eksisterende støttemuligheder er ikke reguleret i takt med denne udvikling.

Desuden er adgangen til en uddannelse blevet betydelig vanskeligere i forbindelse med, at de stigende leveomkostninger under uddannelsen i stadig højere grad dækkes gennem statsgaranterede lån til en urimelig høj rente. I takt med denne udvikling er sikkerheden for bagefter at kunne opnå beskæftigelse og hermed en stabil indtægt svundet stærkt ind under vor nuværende økonomiske situation og store arbejdsløshed.

De uddannelsessøgendes manglende evne til at indfri de statsgaranterede lån til høj rente fremgår bl.a. af Statens Uddannelsesstøttes bidrag til finanslovforslaget for 1980 og budgetoverslagene for de tre følgende år. Her gjorde Uddannelsesstøtten opmærksom på den senere tids erfaringer med stigningen i antallet af statsgaranterede lån, der må indfries af statskassen på grund af misligholdelse, og at disse låns samlede saldo forventes at blive større end tidligere antaget.

I en rapport fra Statens Uddannelsesstøtte fra 30. august 1979 oplyses således, at uddannelsesstøtten i årene 1976, 1977 og 1978 måtte indfri henholdsvis ca. 31,5 mill. kr., ca. 46,0 mill. kr. og ca. 68,1 mill. kr.

De beløb, Uddannelsesstøtten påregnede at skulle indfri i årene 1979, 1980, 1981, 1982 og 1983,

opgjordes - efter den dagældende lov, loven af 1975 - til henholdsvis ca. 90 mill. kr., ca. 125 mill. kr., ca. 179 mill. kr., ca. 247 mill. kr. og ca. 341 mill. kr.

Udviklingen, siden gældende lov blev vedtaget, har bevirket, at et stort antal uddannelsessøgende er bragt i en situation, som næppe var forudset. Statslånene blev i 1975 erstattet med statsgaranterede lån, som i dag skal forrentes med 13-16 pct. fra det øjeblik, lånet bliver optaget. Rekordrenten skræmmer desværre i øjeblikket mange kvalificerede fra at påbegynde og fuldende en uddannelse.

Det har endvidere vist sig, at de nuværende stipendier ofte gives til unge, hvis forældre gennem forskellige fradragsmuligheder har haft mulighed for at nedbringe den skattepligtige indtægt til et sådant niveau, at deres børn har kunnet opnå maksimal støtte, hvorimod unge, hvis forældre ikke har haft disse fradragsmuligheder, kun har oppebåret mindstebeløbet.

Det skal i øvrigt understreges, at stipendierne nu kun andrager en minimal del af den samlede uddannelsesstøtte.

Forslagsstillerne finder derfor tiden inde til en revision af Statens Uddannelsesstøtte, så stipendiordningen og de statsgaranterede lån erstattes af statslån, der er rente- og afdragsfri i uddannelsesstiden, og som derefter forrentes med en lav rente.

Lovforslaget tilsigter, at ingen uddannelsessøgende af økonomiske årsager afskæres fra at få en uddannelse.

Den med lovforslaget tilsigtede forbedring af uddannelsesstøtten for voksne uddannelsessøgende bør i øvrigt ledsages af en forbedret ungdomsydelse for også blandt yngre uddannelsessøgende at modvirke økonomisk betinget, skæv social uddannelsesrekruttering.

Det er også forslagsstillernes hensigt at ligestille de praktiske uddannelser med de boglige. En vedtagelse af dette lovforslag vil fjerne de økonomiske skel mellem de forskellige former for egentlig uddannelse.

Det er forslagsstillernes opfattelse, at med de nuværende uacceptable støttemuligheder for ud-

dannelsessøgende er mulighederne for at påbegynde og afslutte en længerevarende uddannelse i realiteten kun forbeholdt unge, hvis forældre er økonomisk velfunderede. Hvis princippet om lige adgang til uddannelse ikke skal være en illusion, bør de statsgaranterede lån snarest afvikles og erstattes med statslån; ellers vil klasseskellene forhindre mange unge i at få den uddannelse, som de har evner til og interesse i at få.

Da nærværende forslag sidst var til behandling i folketingets uddannelsesudvalg, udbad udvalget sig et skøn over de samlede renteomkostninger for en studerende i en henholdsvis 4-, 6- og 8-årig uddannelse ved maksimal låneoptagelse efter dette lovforslag og efter den gældende ordning.

Den 19. maj 1980 fik udvalget tilstillet følgende besvarelse af spørgsmålet:

»Som typeeksempel er valgt en 18-årig, der på-

begynder henholdsvis en 4-, 6- og 8-årig uddannelse pr. 1. august 1980 og årligt optager maksimalt lån.

Rentesatsen for de statsgaranterede studielån er for tiden typisk 16 pct. pro anno i studietiden og 16½ pct. pro anno i afviklingsperioden, mens renten på statslåne for tiden er 14 pct. pro anno (1 pct. over diskontoen). Da afviklingsperiodens længde ikke fremgår af lovforslaget, er af hensyn til sammenligneligheden med afviklingsvilkårene under lov nr. 218 af 23. maj 1979 valgt en 14-årig tilbagebetalingsperiode.

Endvidere er den årlige låneoptagelse regnet i faste priser (januar 1980-niveau), og der er ikke taget hensyn til, at renteudgifterne er fradragsberettigede på selvangivelsen.

I nedenstående tabel er for hver støtteordning anført de samlede hovedstole, renter og månedlige ydelser for de tre uddannelsestyper.

	4-årig uddannelse		6-årig uddannelse		8-årig uddannelse	
	DR's forslag kr.	Gældende lov kr.	DR's forslag kr.	Gældende lov kr.	DR's forslag kr.	Gældende lov kr.
Hovedstol (1980-priser).....	107.200	102.400	160.800	159.400	214.400	216.400
Renter indtil afviklingstidspunktet....	0	64.700	0	147.800	0	282.600
Renter i afviklingsperioden.....	125.700	256.700	188.600	472.100	251.400	766.900
Samlede renteomkostninger.....	125.700	321.400	188.600	619.900	251.400	1.049.500
Månedlig ydelse.....	1.350 ¹⁾	2.500	2.050 ¹⁾	4.650	2.700 ¹⁾	7.550

1) Ydelsen er beregnet under forudsætning af, at tilbagebetalingen foregår i kvartalsydelse svarende til de nuværende statslån (lån 1).«

Forslagsstillerne ønsker at gøre opmærksom på, at ovennævnte beregninger af renten på statslåne er baseret på en diskonto på 13 pct. Diskontoen er i den mellemliggende periode ændret til 11 pct., hvilket som bekendt vil medføre, at såvel renteudgifterne som den månedlige ydelse vil blive mindre i sin virkning for nærværende forslag.

Forslaget er tekst- og indholdsmæssigt lagt så tæt op ad den gældende lov som muligt, således at kun påtrængende forslag til ændringer er medtaget. Forslagsstillerne vil dog ikke afvise, at den ændrede karakter af støtten, som foreslås, samt indhøstede erfaringer i den tid, loven har været i kraft, kan tale for yderligere ændringer af bl.a. praktiske hensyn – og er åbne over for forhandlinger herom under udvalgsarbejdet i folketinget.

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til § 1

Paragraffen præciserer, at alle uddannelsessøgende, uanset uddannelsesretning, skal kunne opnå statslån, således at de praktiske uddannelser i økonomisk henseende ligestilles med de teoretiske. Med anvendelsen af det brede begreb »almindelig erhvervsindtægt« i lovforslagsteksten er det tilsigtet, at man ved administrationen af loven kan graduere efter, om uddannelsen helt, delvis eller normalt slet ikke afskærer den pågældende fra at oppebære den for den pågældende normale erhvervsindtægt. Administrationen heraf sker efter retningslinjer, som det i § 4, stk. 1, nævnte Råd fastsætter for de forskellige uddannelser.

Til § 2

De nuværende statsgaranterede lån har vist sig at være en så stor økonomisk belastning for de uddannelsessøgende, at mange unge har afbrudt uddannelsen af frygt for ikke at kunne tilbagebetale lånene med renter. Dette forhold sammenholdt med de dårlige udsigter til beskæftigelse efter endt uddannelse gør det påkrævet, at de statsgaranterede lån afskaffes og erstattes af statslån, der er rente- og afdragsfri i uddannelsesperioden.

Det har endvidere vist sig, at de nuværende stipendier bevilges på et tvivlsomt grundlag, idet det er forældrenes skattepligtige indtægt og ikke bruttoindtægten, der bestemmer stipendiernes størrelse.

Da myndighedsalderen er 18 år, synes det urimeligt at have en støtteordning, hvor det er forældrenes indtægts- og formueforhold, der danner grundlag for de unges støtemuligheder. Derfor tilsigter forslaget at respektere myndighedsalderen, som giver de unge både rettigheder og pligter.

Når det foreslås, at der årligt skal kunne lånes et beløb, der svarer til højeste folkepension for enlige (p.t. ca. 28.000 kr. pr. år), skyldes det, at uddannelsessøgende normalt har leveomkostninger svarende hertil.

De særlige omkostninger for uddannelsessøgende (til undervisningsmateriale, bøger, apparatur m.v. og hyppigt også unormalt høje boligomkostninger) gør det muligt at lægge dette højeste folkepensionsbeløb til grund for de studerendes uddannelsesstøtte. Man vil derved også opnå den nødvendige satsregulering i takt med omkostningsudviklingen.

Til § 7

Idet lovforslaget tager sigte på statslån, er det naturligt, at det er staten, der står som udlåner.

Til § 8

Landsstyret ønskes inddraget i forhandlinger vedrørende de regler, der skal gælde for Færøerne og Grønland.

Til § 9

Forslagsstillerne ser dog gerne, at forslaget kan vedtages så hurtigt, at loven kan træde i kraft for 1. august 1982, idet de uddannelsessøgendes økonomiske forhold er så forringede, at folketinget bør prioritere en hurtig løsning heraf meget højt.